

УДК 339.562

DOI: 10.32342/2074-5354-2018-2-49-10

О.А. ЗАДОЯ,

кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародних економічних відносин та економічної теорії
Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)

В.С. КУЦОВА,

студентка Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)

ПОДОЛАННЯ ІМПОРТОЗАЛЕЖНОСТІ ЯК СТРАТЕГІЧНЕ ЗАВДАННЯ УКРАЇНИ

Статтю присвячено аналізу масштабів, загроз та шляхів подолання імпортозалежності української економіки. З'ясовано, що негативні наслідки надмірної імпортозалежності виявляються у загостренні проблеми безробіття та зниженні темпів економічного зростання, падінні курсу національної валюти, посиленні залежності національної економіки від цін світового ринку. Обґрунтовано необхідність розробки державної програми подолання надмірної імпортозалежності, яка б включала систему заходів щодо заміщення некритичного імпорту національним виробництвом, раціоналізації використання товарів критичного імпорту та нарощення темпів економічного зростання, що зменшило б питому вагу імпорту у ВВП.

Ключові слова: експорт, імпорт, сальдо торгового балансу, імпортозалежність, імпортозаміщення, критичний імпорт.

Статья посвящена анализу масштабов, угроз и путей преодоления импортозависимости украинской экономики. Выяснено, что негативные последствия чрезмерной импортозависимости проявляются в обострении проблемы безработицы и снижении темпов экономического роста, падении курса национальной валюты, усилении зависимости национальной экономики от цен мирового рынка. Обоснована необходимость разработки государственной программы преодоления чрезмерной импортозависимости, которая включала бы систему мер по замещению некритического импорта национальным производством, рационализации использования товаров критического импорта и наращиванию темпов экономического роста, что уменьшило бы удельный вес импорта в ВВП.

Ключевые слова: экспорт, импорт, сальдо торгового баланса, импортозависимость, импортозамещение, критический импорт.

У ХХІ ст. зовнішня торгівля розвивається надзвичайно високими темпами, що пояснюється прискоренням процесів глобалізації, посиленням інтернаціонального характеру розвитку продуктивних сил, удосконаленням міжнародної інфраструктури тощо. Цьому також сприяє виникнення таких проблем, які можуть вирішуватися лише шляхом міжнародної кооперації та взаємної торгівлі.

Торгівля між країнами є необхідністю в сучасному світі. На її частку припадає більше 80% усіх міжнародних відносин. По-перше, вона є важливим фактором для підвищення якості життя у країнах – торгових партнерах. Як наслідок міжнародної торгівлі споживачі отримують можливість споживати різноманітні товари з різних країн світу і робити вибір, що їм більше до вподоби. По-друге,

це можливість країн розпоряджатися надлишковими ресурсами. Деякі держави виробляють більше, ніж цього потребує національний ринок, тому вони продають цю продукцію на міжнародній арені. По-третє, міжнародна торгівля породжує конкуренцію між країнами у процесі виробництва товарів. Конкуренентоспроможність породжує ефективність, оскільки шансів на перемогу у ній більше має той виробник, який створює продукцію з меншими витратами. І, звичайно ж, не менш важливим є те, що у процесі торгівлі покращуються взаємовідносини між країнами. Це має особливо важливе значення в умовах глобалізації.

Міжнародна торгівля є важливим компонентом, який формує валовий внутрішній продукт країни. Сальдо торговельного балансу є одним з ключових компонентів ВВП: показник зростає, коли існує торговельний профіцит, тобто коли загальна вартість експортованих товарів та послуг перевищує загальну вартість імпортованих. Чим більше експортує країна, тим більша внутрішня економічна діяльність. Збільшення експорту означає збільшення виробництва, робочих місць та доходів. Іншими словами, чистий експорт збільшує багатство країни. А коли в країні витрачається більше на іноземну продукцію, то виникає торговельний дефіцит, і рівень ВВП, відповідно, знижується, що викликає серйозні проблеми для економічного розвитку держави, зокрема кризи. Як правило, це породжує прискорення інфляції, становить загрозу для стабільності національної валюти, оскільки імпорт здійснюється в іноземній валюті. Крім того, дисбаланс між експортом та імпортом може псувати репутацію країни на міжнародній арені.

Якщо країна хоче бути економічно сильною, вона має наполегливо працювати над поліпшенням свого експорту та встановленням міцних відносин із державами світу. Наприклад, країни «Великої сімки» (США, Канада, Франція, Німеччина, Великобританія, Італія та Японія) завжди займали провідне місце у світовій торгівлі. Досвід цих країн свідчить про

позитивні наслідки міжнародного обміну товарів та послуг. До речі, частка розвинутих країн у світовому експорті перевищує 2/3, при цьому 4/5 усього товарного обміну припадає саме на ці країни. Також помітно зростає частка країн АТР, таких як Індія, Сінгапур, Тайвань та Гонконг. Яскравим прикладом важливості міжнародної торгівлі у частці ВВП є, безперечно, Китай. Ця країна за останні десятиріччя змогла з бідної і відсталого перетворитися на світового експортера товарів та послуг і стати лідером щодо темпів зростання ВВП, обсягу зовнішньоторговельного обороту і стати однією з провідних на арені світового господарства та економічних відносин.

Проблема поліпшення зовнішньоторговельного балансу є надзвичайно важливою для України. Ці питання активно вивчаються в економічній літературі. Серед авторів, які всебічно досліджували проблеми сучасної зовнішньої торгівлі України, слід назвати П. Гайдуцького [1], І. Гринько [2], А. Задою [3], С. Кулицького [4] та ін. У їхніх працях досить глибоко проаналізовано проблеми, з якими зіткнулась Україна останніми роками, коли руйнуються старі зовнішньоекономічні зв'язки та доволі складно зароджуються нові. Разом із тим залишається без достатньо обґрунтованої відповіді питання щодо подолання негативного сальдо торговельного балансу та досягнення хоча б прийняттого рівня імпортозалежності України.

Метою статті є з'ясування можливих шляхів подолання надмірної імпортозалежності та обґрунтування пропозицій щодо дій держави заради досягнення цієї мети.

Зазвичай держави імпортують товари, які не можуть бути виготовлені на внутрішньому ринку, або ті, які мають високу собівартість. Наприклад, США мають усі ресурси для того, щоб виготовляти достатню кількість одягу, яка б задовольнила потреби внутрішнього ринку. Проте цей процес трудомісткий, а вартість робочої сили в країні досить висока. Це робить виробництво одягу дорогим. Тому США

вигідно виробляти та імпортувати одяг, наприклад, з Бангладеш або Марокко, тобто з країн де робоча сила є дешевою. Саме через це американські компанії виробляють більшу частину свого одягу в країнах, що розвиваються.

Однак цих двох критеріїв (унікальність та дешевизна імпортованих товарів) не достатньо для вироблення стратегії держави у галузі зовнішньої торгівлі. Слід розуміти, що джерелом оплати імпортованих товарів, як правило, є кошти, отримані в результаті експорту. Звичайно, певний час імпорт можна оплачувати й за рахунок інших джерел надходження іноземної валюти. Наприклад, це можуть бути золотовалютні резерви країни, накопичені у попередні роки, іноземні інвестиції, які надходять в країну, приватні перекази трудових мігрантів чи навіть запозичені кошти. Однак у стратегічному (довготривалому) плані така поведінка може мати вкрай негативні наслідки.

Недостатня увага до балансування зовнішньої торгівлі досить часто призводить до надмірної залежності країни від іноземних товарів. Саме така ситуація склалась сьогодні в Україні. Як свідчать дані, наведені в табл.1, у 2017 р. зовнішньоторговий оборот (сума експорту та імпорту товарів і послуг) вперше перевищила загальний обсяг ВВП країни. Трохи

більше половини того, що виробляється в країні, йде та експорт, так як і більше половини спожитого вироблено за межами України. Такі співвідношення характерні лише для невеликої частки країн світу, оскільки свідчать про значну залежність країни від зовнішніх ринків.

Ситуація ускладнюється ще й тим, що протягом тривалого часу спостерігається від'ємне сальдо балансу в торгівлі товарами. Свого історичного максимуму експорт та імпорт товарів для України досягли у 2012 р. Цього ж року й перевищення імпорту над експортом було найбільшим за весь досліджуваний період. Зради справедливості слід сказати, що значення останнього показника було більшим лише напередодні кризи 2009 р. У попередньому 2008 р. від'ємне сальдо балансу торгівлі товарами склало рекордні 18,58 млрд дол. [5]! На наш погляд, саме це було однією з причин найглибшого падіння ВВП України під час кризи.

Востаннє сальдо торгового балансу було суттєво позитивним у 2004 р. (+2,67 млрд дол.), оскільки воно досягалося на фоні зростаючих показників обсягу експорту та імпорту. У 2014 та 2015 рр. експорт та імпорт практично зрівнялися, однак це відбувалося за рахунок спаду імпорту більш високими темпами, ніж експорту: у 2015 р. експорт товарів з України

Таблиця 1

Зовнішня торгівля України товарами та послугами, млрд дол.*

Рік	Торгівля товарами			Торгівля послугами			Разом		
	Експорт	Імпорт	Сальдо	Експорт	Імпорт	Сальдо	Експорт	Імпорт	Сальдо
2010	51,43	60,74	-9,31	11,38	5,40	5,98	62,81	66,14	-3,33
2011	68,39	82,61	-14,22	13,34	6,19	7,15	81,73	88,80	-7,07
2012	68,81	84,65	-15,84	13,12	6,64	6,48	81,93	91,29	-9,36
2013	63,31	76,96	-13,65	14,23	7,52	6,71	77,54	84,48	-6,94
2014	53,90	54,42	-0,52	11,52	6,37	5,15	65,42	60,79	4,63
2015	38,13	37,52	0,61	9,74	5,52	4,22	47,87	43,04	4,83
2016	36,36	39,24	-2,88	9,87	5,33	4,54	46,23	44,57	1,66
2017	43,26	49,61	-6,35	10,71	5,48	5,23	53,97	55,09	-1,12

Розраховано за: [5].

становив 60% від аналогічного показника 2013 р., тоді як імпорт – лише 49%. Останні ж два роки знову помітна тенденція до збільшення від’ємного сальдо зовнішньої торгівлі товарами.

Дещо інша картина спостерігається у торгівлі послугами. Усі роки тут спостерігається позитивне сальдо, хоча теж можна говорити про наявність негативних тенденцій та загроз. По-перше, сальдо поступово зменшується, а по-друге, – доходи від експорту послуг можуть значно скоротитися у зв’язку з втратою (хоча б частковою) доходів від транзиту російського газу.

Таким чином, на підставі проведеного аналізу можна стверджувати, що українська економіка є надмірно імпортозалежною, що негативно позначається на її сучасному стані та створює загрозу для подальшої динаміки. Це має свій прояв у такому:

1. Значна частина внутрішнього попиту задовольняється за рахунок імпорту, що негативно позначається на розвитку внутрішнього виробництва, загострює проблему безробіття та зменшує темпи економічного зростання.

2. Надмірна потреба у валютних коштах для придбання імпортованих товарів при обмеженому їх надходженні від експорту створює загрозу для стабільності національної валюти та провокує здійснювати валютні запозичення.

3. Динаміка української економіки прямо залежить від динаміки цін на основні експортні та імпорتنі товари. Оскільки вони перебувають за межами національного впливу, то можна стверджувати, що розвиток країни майже повністю залежить від зовнішніх чинників. Це особливо небезпечно в умовах очікуваної світової фінансово-економічної кризи.

4. Оскільки чистий експорт є одним з компонентів розрахунку ВВП за доходами, то його від’ємне значення безпосередньо зменшує валовий внутрішній продукт, погіршуючи й інші макроекономічні показники.

Усе наведене вище може розглядатися як аргументи на користь розробки

національної стратегії зменшення імпортозалежності країни. Певним зразком для України у цьому плані може служити польська економічна модель, у якій питома вага імпорту у споживанні становить близько 20–25%, що дозволило цій країні навіть в умовах світової фінансової кризи 2008–2009 рр. не допустити зменшення обсягів виробництва.

На наш погляд, проблему імпортозалежності слід вирішувати трьома взаємопов’язаними шляхами.

1. Відмова від некритичного імпорту та заміна його національним виробництвом.

2. Забезпечення раціонального використання товарів критичного імпорту шляхом всебічної його економії та структурної перебудови економіки.

3. Розвиток внутрішнього виробництва випереджаючими темпами, що приведе до зменшення питомої ваги імпорту у ВВП та зменшення залежності його динаміки від зовнішніх чинників.

Навіть загальне ознайомлення зі структурою українського імпорту за дев’ять місяців 2018 р. (рис. 1) показує, що практично у кожному з елементів присутній імпорт таких товарів, виробництво яких могло б бути організоване в Україні (некритичний імпорт). Для прикладу, у 2017 р. Україна імпортувала автомобілів більше ніж на 2 млрд дол. Звичайно, відмовитися повністю від цієї категорії товару неможливо, оскільки серед імпортованих певна частина великотоннажних автомобілів, виробниками яких є кілька компаній у світі, та певна кількість вживаних авто. З іншого ж боку, це абсолютно ненормально, коли країна з більш ніж 40 млн населення не має не тільки виробництва легкових автомобілів, але й навіть не складає у себе чужі. Досить часто під прикриттям захисту вітчизняного виробника держава фактично «консервує» відставання та створює перепони для входження іноземних інвесторів, а саме шляхом входження іноземних інвесторів можна подолати імпортозалежність [6].

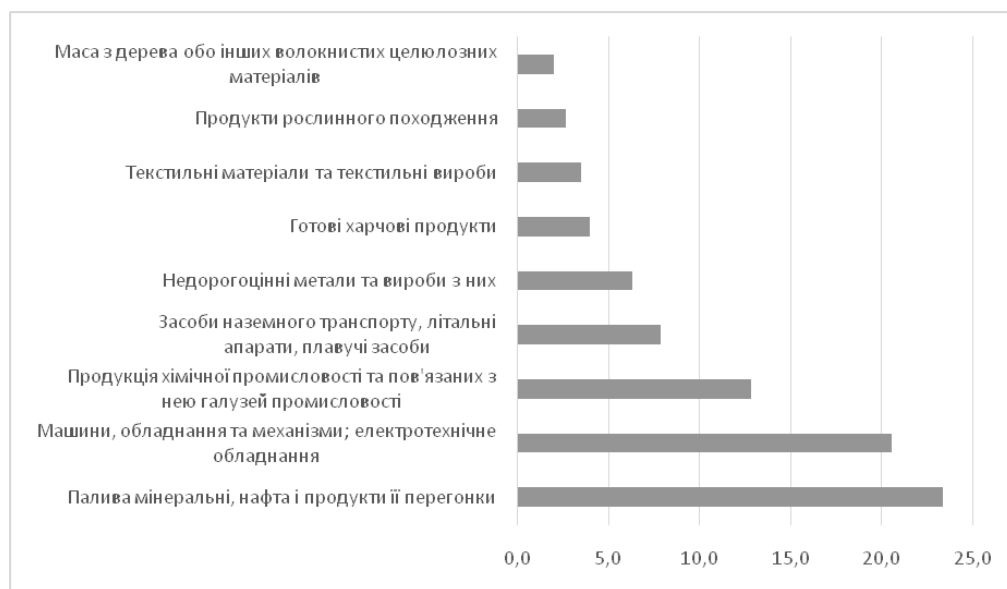

Рис. 1. Питома вага основних статей українського імпорту за дев'ять місяців 2018 р., % до загального обсягу [5]

Такі резерви можна знайти і для організації виробництва продукції хімічної промисловості для заміщення імпортованої продукції. Маючи багаті традиції у цій галузі, кваліфіковані кадри та необхідні виробничі потужності Україна може досягти достатнього рівня самозабезпечення та звільнитися від імпортової залежності. Ми поділяємо точку зору, що «імпортозаміщення має бути законодавчо визнане одним з орієнтирів розвитку країни, стратегічною метою якого є максимальне задоволення національних і регіональних потреб проміжного і кінцевого споживання за рахунок розвитку внутрішнього виробництва з подальшим експортним спрямуванням імпортозамінної продукції» [7].

Для використання імпортозаміщення як стратегії економічного розвитку країна встановлює тарифні та інші торговельні бар'єри для підвищення вартості товарів та послуг, що імпортуються з інших країн. Зазвичай імпортозаміщення впроваджують країни, що розвиваються, тому що їхня головна мета – сприяти розвитку внутрішнього ринку. Важко однозначно стверджувати, що політика імпортозаміщення може сприяти економічному роз-

витку, тому що міжнародна торгівля має на меті оптимальний розподіл ресурсів, товарів та послуг між країнами, проте ця стратегія може застосовуватися як варіант захисту та підтримки стабільності національного ринку.

До того ж Україна імпортує не тільки ту продукцію, яку може виробляти сама, але й так звану продукцію критичного імпорту. Найчастіше до неї відносять мінеральне паливо, нафту та продукти її перегонки. Саме ця стаття займає найбільше місце у структурі українського імпорту – 23,3%.

Особливо часто, коли мова йде про критичний імпорт, мають на увазі природний газ. Однак, на нашу думку, природний газ слід вважати відносно критичним імпортом. Ми не маємо змоги його замінити саме сьогодні, але у середньостроковій перспективі цей продукт може стати таким, що може бути замінений продуктами українського виробництва.

На наш погляд, стосовно природного газу державна політика має бути спрямована на досягнення таких цілей.

1. Розвиток внутрішнього газовидобування для заміни ним імпортованої продукції. Незважаючи на те, що Україна

має значний природний потенціал, вона продовжує бути залежною від закордонних енергоносіїв. Це пояснюється тим, що газовидобування в Україні залишається на недостатньо конкурентному рівні та є непривабливим для іноземних інвесторів. Для цього країні потрібно встановлювати більш тісні відносини із західними фірмами, які займаються пошуком, видобутком та переробкою корисних копалин, зокрема газу. Потрібна спеціальна державна програма, яка б забезпечила цілеспрямовані дії на збільшення видобутку газу в Україні в найближчі 5 років у 1,5–2 рази. За оцінками фахівців такі можливості є.

2. Не менш важливим фактором для зменшення імпорту газу є економія, тобто ресурсозбереження. Для цього держава має стимулювати як населення, так і промислових споживачів. Виплатити певну грошову компенсацію частині населення за раціональне використання ресурсів набагато вигідніше для країни, аніж продовжувати нарощувати імпортні поставки з-за кордону. Потрібний пільговий режим щодо впровадження новітніх технологій, які дозволяють отримувати ті ж результати з меншими показниками споживання енергоносіїв.

3. Досить перспективною є заміна імпортованого газу на енергоносії, які виробляються в Україні. Прикладом може бути створення котельень для обігріву приміщень, які працюють не на газі, а на пелетах, які виробляються в Україні. Як показує досвід, інвестиції у побудову таких котельень повертаються через 2–3 роки та дозволяють забезпечити стабільне теплопостачання незалежно від цін на енергоносії.

За останні роки Україна зробила значний прорив у налагодженні торгових відносин з країнами ЄС. Загальна торгівля товарами між ЄС та Україною зросла на 25,2% у 2017 р. порівняно з попереднім роком. За цей же період експорт до ЄС з України збільшився на 29,6%, тоді як імпорт з ЄС до України збільшився на 21,6%. Випереджальні темпи зростання експорту дозволили дещо поліпшити торговельне сальдо (-3,3 млрд дол. у 2017 р. проти -3,6 млрд у 2016 р.). Серед країн – членів ЄС

Німеччина та Польща були найбільшими експортерами продукції в Україну [5]. У 2018 р. найбільші обсяги імпорту товарів з країн ЄС становили: електричні і механічні машини, продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості, товари агропромислового комплексу та харчової промисловості, засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби та мінеральні продукти.

Орієнтуючись на відносини із західними державами, український ринок просто переповнився європейськими товарами. Причому українці охоче віддають перевагу саме імпортним товарам. Це стосується не лише автомобілів, техніки, одягу, але навіть продуктів харчування.

Експерти пояснюють цю ситуацію зростанням цін на вітчизняні продукти. Багато українських товарів іде на експорт, а те, що залишається на внутрішньому ринку, у більшості випадків програє за ціною імпортним аналогам. Навіть незважаючи на всі тарифи та витрати на доставку товарів з-за кордону, вартість імпортованих товарів та українських майже зрівнюється. Можливо, на етапі придбання товару вже спрацьовує психологічний фактор та репутація європейських товарів.

Те саме стосується і продукції легкої промисловості. Українські полиці все більше заповнюються товарами західних брендів. Вітчизняні виробники цінують якість, натуральність тканин, дизайн та інші фактори, які в кінцевому результаті суттєво впливають на вартість товару. Проте зараз українці надають перевагу ціновому фактору. Вигідніше придбати сорочку з європейського мас-маркету, який завоював прихильність у всьому світі і за ціновим, і за якісним критеріями, аніж ексклюзивну сорочку українського виробника, яка коштує в рази дорожче. Стає зрозумілим, що досягти успіхів в імпортозаміщенні Україні не вдасться. Населення надає перевагу іноземним товарам, тому що вони кращі за якість та мають меншу ціну.

Таким чином, проблема подолання імпортозалежності, яка є загрозливою для української економіки, потребує комплексного підходу до розробки відповід-

ної державної програми дій. Вона не може бути вирішена у короткий період часу, оскільки потребує системи заходів, пов'язаних як зі зміною законодавства (правил гри), практики його застосування, так і певних змін на ціннісному рівні.

Разом із тим поєднання двох виділених напрямів діяльності (імпортозаміщення некритичного імпорту та раціональне використання товарів критичного імпорту) може принести відчутні результати уже через рік-два.

Список використаних джерел

1. Гайдуцький П. Невесела ейфорія зовнішньої торгівлі / П. Гайдуцький // Дзеркало тижня. – 2014. – № 38 (17 жовтня).
2. Гринько І. Аналіз зовнішньої торгівлі високотехнологічними товарами України / І. Гринько, Н. Яремчук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2016. – Вип. 6, част. 3. – С. 171–174.
3. Задоя А.О. Зовнішня торгівля України: сучасні масштаби, структура, тенденції / А.О. Задоя // Академічний огляд. – 2016. – №2. – С. 110–117.
4. Кулицький С. Питання трансформації української зовнішньої торгівлі на сучасному етапі / С. Кулицький // Україна: події, факти, коментарі. – 2015. – № 23. – С. 49–59. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nbuviar.gov.ua/images/ukraine/2015/ ukr23.pdf>
5. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Чех М.М. Імпортозаміщення та залучення прямих іноземних інвестицій в Україну / М.М. Чех, О.Б. Василиця, В.Т. Польовська // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – №4 (178). – С. 87–96.
7. Шейко Ю.О. Імпортозаміщення як інструмент стимулювання розвитку малого підприємництва в регіонах України / Ю.О. Шейко // Ефективна економіка. – 2016. – №2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4779>

References

1. Gaiducki P. (2014). *Nevesela eyforiya zovnishn'oyi torhivli* [Sad euphoria of foreign trade]. *Dzerkalo tyzhnya*, no. 38 (October 17).
2. Grin'ko I. (2016). *Analiz zovnishn'oyi torhivli vysokotekhnolohichnyy tovaramy Ukrayiny* [Analysis of Foreign Trade in High-Tech Products of Ukraine]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*, issue 6, part 3, pp. 171-174.
3. Zadoia A.O. (2016). *Zovnishnya torhivlya Ukrayiny: suchasni masshtaby, struktura, tendentsiyi* [Foreign Trade of Ukraine: Current Scales, Structure, Trends]. *Akademichnyy ohlyad*, no. 2, pp. 110-117.
4. Kulikovskiy S. (2015). *Pytannya transformatsiyi ukrayins'koyi zovnishn'oyi torhivli na suchasnomu etap i* [Questions of the transformation of Ukrainian foreign trade at the present stage]. *Ukrayina: podiyi, fakty, komentari*, no. 23, pp. 49-59. Available at: <http://nbuviar.gov.ua/images/ukraine/2015/ ukr23.pdf> (Accessed 16 November 2016).
5. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny*. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 18 November 2016).
6. Chek M.M. (2016). *Importozamishchennya ta zaluchennya pryamykh inozemnykh investytsiy v Ukrayinu* [Importation of foreign direct investments in Ukraine]. *Aktual'ni problemy ekonomiky*, no. 4 (178), pp.87-96.
7. Shaiko Yu.O. (2016). *Importozamishchennya yak instrument stymulyuvannya rozvytku maloho pidpryyemnytstva v rehionakh Ukrayiny* [Importation substitution as a tool for stimulating the development of small business in the regions of Ukraine]. No. 2. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4779> (Accessed 18 November 2016).

OVERCOMING OF IMPORT DEPENDENCE AS A STRATEGIC OBJECTIVE OF UKRAINE

Oleksandr A. Zadoia, Alfred Nobel University, Dnipro (Ukraine). E-mail: o.zadoia@duan.edu.ua

Viktoriya S. Kuschova, Alfred Nobel University, Dnipro (Ukraine). E-mail: kviktoriya2@yandex.ua

DOI: 10.32342/2074-5354-2018-2-49-10

Key words: *export, import, trade balance, import dependence, import substitution, critical import.*

The article is devoted to the analysis of the scale, threats and ways of overcoming the import dependence of the Ukrainian economy. It is revealed that the negative consequences of excessive import dependence are shown in the following:

1. A large part of domestic demand is met at the expense of imports, which adversely affects the development of domestic production, exacerbates the problem of unemployment and reduces the rate of economic growth.

2. Excessive demand in foreign currency for the purchase of imported goods with limited revenues from exports poses a threat to the stability of the national currency and provokes foreign currency borrowing.

3. The dynamics of the Ukrainian economy directly depends on the dynamics of prices for the main export and import goods. Since they are beyond national influence, it can be argued that the country's development is almost entirely dependent on external factors. This is especially dangerous in the context of the expected global financial and economic crisis.

4. Since net exports are one component of the calculation of GDP by income, its negative value directly reduces gross domestic product, worsening and other macroeconomic indicators.

The problem of import dependence should be solved in three interrelated ways:

- The refusal of non-critical import and its replacement by national production.

- Ensuring the rational use of critical import goods through its comprehensive economy and structural adjustment of the economy.

- Development of domestic production at a faster pace, which will reduce the share of imports in GDP and reduce its dependence on external factors.

The problem of overcoming import dependence, which is threatening the Ukrainian economy, requires an integrated approach to the development of an appropriate state program of action. It cannot be solved in a short period of time, because it requires a system of measures related to changes in legislation (rules of the game), practices of its application, and certain changes at the value level. At the same time, the combination of two distinct areas of activity (import substitution of non-critical imports and rational use of critical import goods) can bring tangible results in a year or two.

Одержано 3.10.2018.